

prijsgewezen maar hun strijdlust was niet gebroken.¹ Integendeel: deze werd voortdurend in het bijzonder aangewakkerd door opzweepende radiotoespraken van een vijf-en-twintigjarige journalist die tijdens de bezetting aan het Japanse persbureau *Domei* verbonden was geweest, Soetomo oftewel 'Boeng (broeder) Tomo' – een hoofdelement in die toespraken, alle in Soerabaja en omgeving te horen op de publieke luidsprekers, de 'zingende torens', welke door de Japanners waren geïnstalleerd, was dat Indonesische mannen hun haar niet mochten knippen en geen gemeenschap met hun vrouw mochten hebben, zolang er nog één Nederlander in Indië aanwezig was.

Men ziet: Soekarno's oproepen tot matiging (hij had er ook in Magelang op aangedrongen) hadden geen effect – de strijdgroepen volgden hun eigen inzichten. Hoe er meer greep op te krijgen? Het Volksveiligheidsleger, de *TKR*, moest een generale staf, een chef van die staf en een opperbevelhebber krijgen. Soekarno benoemde begin oktober de commandant van de strijdgroepen te Bandoeng tot opperbevelhebber en gaf aan een gepensioneerde majoor van het Knil, *Raden Oerip Soemohardjo*, opdracht om in Djokjakarta (dat voorshands voor de Britten en Nederlanders onbereikbaar was) een generale staf te gaan opbouwen. Die eerste opperbevelhebber leek in Bandoeng gefaald te hebben – Soekarno's keuze werd door de plaatselijke en regionale bevelhebbers van de *TKR*-eenheden afgewezen. Midden november kwamen zij in Djokjakarta bijeen en kozen uit hun midden de drie-en-dertigjarige Soedirman tot opperbevelhebber. Hij was in de Nederlandse tijd onderwijzer geweest aan een school van de *Mohammadijah*-beweging en in de Japanse tijd commandant van het bataljon van de *Peta* in Banjoemas en hij was er in geslaagd de Japanners aldaar te bewegen tot het afstaan van hun wapens. Hij had de leiding gehad bij de strijd tegen de Brits-Indiërs bij Magelang en Ambarawa-Banjoebiro. Zijn gezondheid was niet sterk (hij

¹ De gevechten in Soerabaja leidden tot scherpe anti-Britse en anti-Nederlandse commentaren in de Amerikaanse pers. 'The reports from Surabaya', aldus bijvoorbeeld een serieus dagblad als de *St. Louis Post Dispatch*, 'bear a sickening resemblance to the news from Warsaw, Rotterdam, Belgrade, Athens, Coventry and London when they were subjected to the bombs of the Nazis.' Groot-Brittannië was 'simply doing the dirty work for the rich islands' overlords.' 'Obviously', aldus de (eertijds isolationistische) *Chicago Tribune*, 'the Dutch . . . are unable to restore their hated rule over the Netherlands-Indies . . . without outside aid. No such aid should be given them.' (aangehaald in R. J. McMahon: *Colonialism and Cold War. The United States and the Struggle for Indonesian Independence, 1945-1949* (1981), p. 98).